

mogućnost ili nemogućnost posjedovanja prenesenog značenja itd.). Zatim se autor upušta u analizu svih prije spominjanih jezičnih znakova u odnosu na svaku od ovih komponenata.

Prilozi donose obrasce tekstova s brojnim primjerima. Zajedno s 26 tablica u tekstu prilozi vrlo mnogo pomažu razumijevanju teoretskih postavki u knjizi. Pisana razumljivim i lijepim jezikom, ova knjiga unosi mnogo svjetla u dosad neistražene i komplicirane odnose pripovjednih oblika. Zato bismo možda bili i nepravедni kad bismo za nju upotrijebili termin »nacrt«. Ova je knjiga i više od toga.

Stjepan Damjanović

GRADIŠČANSKI HRVATI, Uredili ZVANE ČRNJA, MIRKO VALENTIĆ i NIKOLA BENČIĆ, Posebna izdanja Čakavskog sabora, Zagreb 1973, 340 str. + 2 geografske karte.

Ovo posebno izdanje Čakavskog sabora, posvećeno Gradišćanskim Hrvatima, sadrži veći broj priloga iz različitih struka i područja. Pažnju folklorista privlače u prvom redu tri priloga: Ignac Horvat, *Narodni običaji Gradišćanskih Hrvata*, Nives Ritig, *Neki aspekti istraživanja života i običaja Gradišćanskih Hrvata*, Jerko Bezić, *Istraživanje folklorne glazbe Hrvata u Slovačkoj*.

U prilogu Ignaca Horvata dotaknuti su značajniji običaji iz ciklusa godišnjih i životnih običaja. Neki opisi običaja vezani su uz određeno selo dok drugi nisu locirani, kao da su bili rašireni diljem Gradišća. Vremensko određenje pojedinih običaja svodi se na napomene o »drevnosti« i »prastarosti« jednih postupaka za razliku od »novotarija« i »posuđenica« (od kojih se samo jedna izričito navodi), te na, toliko puta ponavljano, konstataciju o žalosnoj sudbini starih običaja koje istiskuje »jednolična, tuđa građanska civilizacija«.

Članak Nives Ritig daje uvid u kompleksnost kulture Gradišćanskih Hrvata i neke od problema koji se javljaju pri etnološkim i folklorističkim istraživanjima. Tu su u prvom redu značajne razlike među pojedinim grupama Gradišćanskih Hrvata po vremenu doseljenja, potjecanju iz raznih krajeva Hrvatske i Bosne i s time povezanih razlika u govoru, kao i po pripadnosti različitim socijalnim grupama (što autorica pokazuje na primjeru devet sela gradišćanske Vlahije). Govori se i o pojavi multilingvizma kod Gradišćanskih Hrvata i njenom utjecaju na druge pojave kulture, osobito na usmenu književnost. Članak N. Ritig donosi i kraći osvrt na literaturu o Gradišćanskim Hrvatima.

Jerko Bezić ukratko se osvrće na neke pojave s područja folklorne glazbe Hrvata u Slovačkoj: istovremeno postojanje različitih slojeva i stilova, utjecaj zapisivača i pjevačkih zborova na »drugi život« hrvatskih pjesama, utjecaj susjednih naroda i zemalja i njihovih pjesama i drugo. Taj kratki osvrt nastao je na osnovu istraživanja Hrvata u Slovačkoj koje je proveo Institut za narodnu umjetnost; četiri suradnika (istraživači usmene književnosti, folklorne glazbe, plesa i običaja) obavljala su terenski rad u godinama 1966—1970. Istraživanje Hrvata u Slovačkoj prošireno je zatim i na Gradišćanske Hrvate u Austriji; taj je rad još u toku.

U odjeljku s naslovom *Pjesništvo i proza Gradišćanskih Hrvata* objavljeno je dvadesetak narodnih pjesama Gradišćanskih Hrvata u izboru Nikole Benčića.

U posebnoj rubrici s naslovom *Svjedočanstva* nalaze se tri starija i korisna izvora o Hrvatima u današnjoj Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj: Fran Kurelac, *Iz mojega života i putovanja po Ugrskih Hrvatih*, Franjo Kuhač, *Medju ugrskimi Hrvatima*, Ivan Milčetić, *Medju Hrvatima Donje Austrije i Zapadne Ugarske*.

Zorica Rajković

CHEREMIS FOLKSONGS by LASZLÓ VIKAR and GÁBOR BEREZKI, Akadémiai Kiadó, Budapest 1971, 544 str. + 16 tabla.

1.

Mađarska filološka istraživanja počinju negdje prije kojih 200 godina, dok se istraživanje narodne muzike — kao mlađe naučne grane — priključilo jezičnim istraživanjima tek u ovom stoljeću.

Putokaz u istraživanje narodne glazbe finsko-ugarskih i tursko-tatarskih naroda kao i mnogo drugih s njom povezanih stvari dali su Bartók i Kodály. Bartók je već prije prvoga svjetskog rata planirao putovanje u područje srednje Volge, koje, na žalost, nije mogao ostvariti, mada bi u interesu mađarske narodne glazbe bilo veoma korisno što ranije započeti podrobno upoznavanje srodne narodne muzike. Bartók je, naime, već bio upoznao one čeremiške pjesme koje je Y. Wichmann skupljala i snimala na fonograf u selu Jelasi (Okrug Kozmodemjanski, Kazanska gubernija, Rusija). Te pjesme je Bartók sam transkribirao s fonografa i kasnije ih objavio u prilogu svoje knjige *A magyar népdal*, koji je sadržavao muzičke primjere.

Počevši od dvadesetih godina ovog stoljeća i Kodály se zainteresirao za narodnu glazbu Mađarima srodnih naroda, i počeo ju je proučavati. Preko ratnih zarobljenika (iz Rusije) u I svjetskom ratu došao je do zbirke narodnih pjesama R. Lacha i V. M. Vasiljeva. Iz građe tih zbirki utvrdio je da u prvom redu melodijska građa, a u mnogo slučajeva i njihova struktura upućuje na stare slojeve mađarske narodne glazbe. Studije o narodnoj glazbi djelovale su i na kompozitore, pa su se tako pojavile pedagoške knjige namijenjene omladini koje su sadržavale građu čeremiške i čuvaške narodne muzike. Iako su izdanja Lacha i Vasiljeva inače sadržavala bogatu građu narodne glazbe, ipak su o čeremiškoj i općenito narodnoj glazbi naroda u području srednje Volge davala samo oskudne podatke. Za potpuno poznavanje narodne glazbe bilo je potrebno na samom terenu raditi na zapisivanju narodne glazbe, a to je prvi puta bilo omogućeno god. 1957. Put na terensko sakupljanje građe organizirale su mađarska i sovjetska akademija nauka, na osnovu i u granicama sporazuma muzičkih društava objiju država. Na osnovu tog dogovora prvi put je pošao k čeremisima mađarski istraživač narodne muzike László Víkár i lingvist Gábor Bereczky. Prvi uspjeh naših stručnjaka nakon toga puta bila je